KOMISIA EURÓPSKYCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 16.12.2008
KOM(2008) 865 v konečnom znení

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Aktualizovaný strategický rámec európskej spolupráce v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy

{SEK(2008) 3058}
{SEK(2008) 3059}

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Aktualizovaný strategický rámec európskej spolupráce v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy

(Text s významom pre EHP)

1. ÚVOD

Budovanie stále rozsiahlejších zručností prostredníctvom lepších systémov vzdelávania a odbornej prípravy je aspekt, ktorý zohráva neodmysliteľnú úlohu v európskej stratégii riešenia výziev budúcnosti ako napr. starnutie obyvateľstva, dosahovanie vysokej úrovne udržateľného rastu založeného na vedomostiach a vytvárania pracovných miest, čo sú všetko aspekty tvoriace jadro lisabonskej stratégie. Sú to práve vedomosti, zručnosti a spôsobilosti, ktoré určujú šance jednotlivca na úspech na pracovnom trhu a na jeho aktívnu úlohu v spoločnosti. Sú nevyhnutným faktorom spoločenskej súdržnosti, ako aj konkurencieschopnosti podnikov i celého hospodárstva a ich schopnosti inovovať.

Ako sa uvádza v iniciatíve o *Nových zručnostiach pre nové pracovné miesta*, uverejnenej aj v rámci tohoročného lisabonského balíka, zmeny na pracovnom trhu si vyžiadajú tak zvyšovanie zručností obyvateľstva, ako aj politiky rozvoja nových zručností, ktoré budú lepšie korešpondovať s potrebami pracovného trhu v súčasnosti i budúcnosti. Dosiahne sa to iba vtedy, ak sa celoživotné vzdelávanie stane realitou a nie iba sloganom, čím sa ľuďom umožní skoré získavanie a aktualizácia kľúčových spôsobilostí počas celého života. Ďalším predpokladom je, že systémy vzdelávania a odbornej prípravy musia vo väčšej miere reagovať na zmenu a musia sa viac otvoriť širšiemu svetu.

Členské štáty EÚ a Komisia úzko spolupracujú na podpore vnútroštátnych reforiem v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy prostredníctvom pracovného programu „Vzdelávanie a odborná príprava 2010“. Hoci navzájom veľmi odlišné štartovacie pozície členských štátov sa berú do úvahy, otvorenou metódou koordinácie (OMK) sa podporuje posun smerom k súboru spoločných cieľov merateľných spoločnými ukazovateľmi a referenčnými hodnotami a v súlade s integrovanými usmerneniami o raste a zamestnanosti, ktorého cieľom je zvyšovanie investícií do ľudského kapitálu prostredníctvom lepšieho vzdelávania a zručností, podporou inovácií a kultúry podnikania[1]. Súčasný rámec spolupráce, ktorý schválila Rada pre vzdelávanie v období 2001/02, sa dostáva do záverečnej fázy, a teraz je vhodný čas na bilancovanie a pohľad do budúcnosti.

Po rozsiahlej konzultácii s členskými štátmi a inými subjektmi v priebehu roka 2008 sa v tomto oznámení uvádzajú dlhodobé strategické výzvy, ktorými by sa mala riadiť spolupráca do roku 2020. V týchto výzvach je odzrkadlený prínos vzdelávania

[1] Usmernenia 23, 24, 8, 15.

a odbornej prípravy pre lisabonskú stratégiu a obnovená sociálna agenda. V oznámení sú takisto načrtnuté najnaliehavejšie priority, ktoré si v nadchádzajúcej prvotnej fáze obdobia, v rokoch 2009 a 2010, zasluhujú osobitnú pozornosť. Spolu s vylepšenými pracovnými metódami sa tým posilní zameranie na realizáciu spolupráce a dosiahne sa väčšia pružnosť nového rámca s cieľom riešiť určité dlhodobo známe slabé miesta a otvoriť politickú spoluprácu novým výzvam. Je v ňom zároveň zahrnutá možnosť neskôr na základe dosiahnutého pokroku meniť oblasť zamerania, aby sa zohľadnili nové otázky hneď po tom, ako sa v politickom dialógu vyskytnú, a aby sa podľa potrieb prispôsobili ciele, referenčné hodnoty a mechanizmy podávania správ v nadväznosti na rozhodnutia, ktoré sa prijmú o stratégii pre rast a zamestnanosť po roku 2010.

V čase, keď sa EÚ snaží minimalizovať vplyv súčasnej hospodárskej krízy a nájsť cestu k obnovenému rastu, je nanajvýš dôležité, aby sa zachoval záujem v prospech investícií do vzdelávania, ktoré sú efektívne i spravodlivé. Dobrá politika je niečo, čo spoločnosti pomôže spamätať sa z nedávnych otrasov a zároveň sa ňou vybuduje základ na sebavedomé riešenie budúcich výziev.

2. AKÁ JE SÚČASNÁ SITUÁCIA?

2.1. Pokrok a výzvy

Zodpovednosť za vzdelávanie a odbornú prípravu majú členské štáty. Úlohou Európy je podporovať vylepšovanie vnútroštátnych systémov prostredníctvom doplnkových nástrojov na úrovni EÚ, vzájomného učenia a výmeny osvedčených postupov.

Spoluprácou v oblasti politiky vzdelávania a odbornej prípravy sa podporili vnútroštátne reformy systémov celoživotného vzdelávania a odborných kvalifikácií, modernizácia vysokoškolského vzdelávania a vypracovanie európskych nástrojov na podporu kvality, transparentnosti kvalifikácií a mobility pri vzdelávaní. Avšak pokrok sa v jednotlivých členských štátoch značne líši a v kľúčových oblastiach je nedostatočný. Preto treba posilniť realizáciu. Ako sa uvádza v grafe č. 1, väčšina referenčných hodnôt, ktoré Rada stanovila pre rok 2010, sa nedosiahne. Zatiaľ čo referenčné hodnoty v matematike, prírodovedných a technických smeroch sa dosiahli v roku 2003, pokrok v oblastiach predčasného ukončovania školskej dochádzky, dosahovania vyššieho stredného vzdelania a účasti dospelých na celoživotnom vzdelávaní nie je dostatočný na to, aby sa dosiahli ciele. Výkonnosť tých, ktorých gramotnosť v čítaní bola už minulosti nízka, sa dokonca ešte zhoršila[2].

Na jarnom zasadaní v roku 2008 Európska rada preto naliehavo vyzvala členské štáty, aby prijali konkrétne opatrenia na výrazné zníženie počtu ľudí, ktorí nevedia poriadne čítať a počtu žiakov predčasne končiacich školskú dochádzku, ďalej na zlepšenie výkonnostnej úrovne žiakov a študentov z prisťahovaleckých rodín alebo zo znevýhodnených skupín, na prilákanie vyššieho počtu dospelých

[2] Ú. v. EÚ C 86, 5.4.2008, s. 1; SEK(2008) 2293.

do ďalšieho vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj na ďalšie uľahčovanie geografickej a pracovnej mobility[3].

[3] Závery Európskej rady, marec 2008, ods. 15.

Graf 1: Pokrok smerom k splneniu 5 referenčných hodnôt na rok 2010 (priemer EÚ)[4]

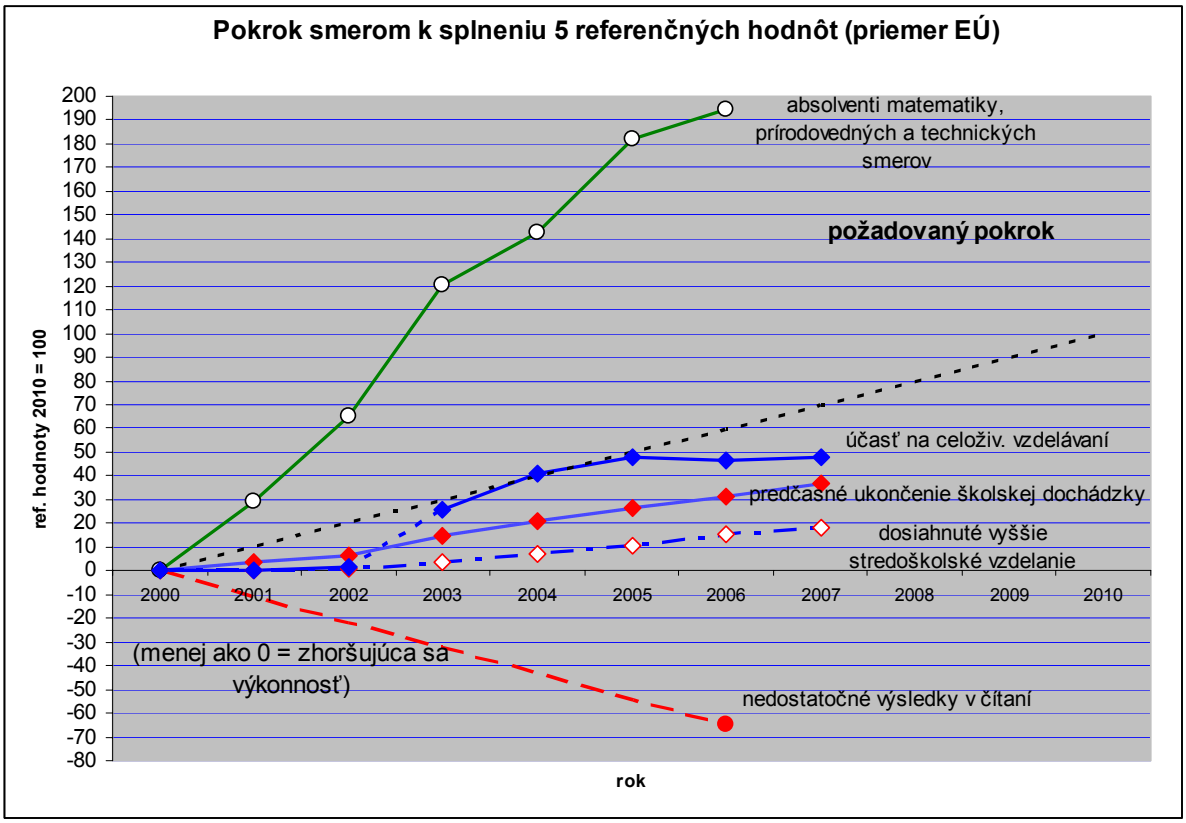

2.2. Európske systémy vzdelávania a odbornej prípravy z celosvetovej perspektívy

Ak sa na výkonnosť systémov vzdelávania a odbornej prípravy EÚ pozrieme zo širšej perspektívy, sú približne porovnateľné s tými najlepšími na svete. Z porovnania s ostatnými krajinami OECD však vyplývajú pre EÚ významné nedostatky, a to tak na úrovni základných škôl, ako aj vo vysokoškolskom vzdelávaní.

Najpozoruhodnejším poznatkom je, že podľa výsledkov prieskumu PISA v oblasti gramotnosti v čítaní (veková kategória 15-ročných) sa v EÚ ako celku zvyšuje podiel nevyhovujúcich študentov. Z grafu 2 vyplýva, že tento podiel je v Južnej Kórei, Kanade a Austrálii relatívne stabilný a hlboko pod priemerom EÚ. Migrujúce obyvateľstvo – ktoré v EÚ vykazuje v rámci tohto ukazovateľa zlé výsledky[5] – dosahuje v Kanade a Austrálii výrazne lepšie výsledky. V grafe 3 je zachytená skutočnosť, že niektoré členské štáty EÚ dosahujú výsledky na porovnateľnej úrovni s tými najlepšími krajinami na svete. Avšak vzhľadom na slabé výsledky niektorých ďalších členských krajín ostáva táto oblasť podstatnou výzvou pre celú Európu.

---

4 Najaktuálnejšie údaje o absolventoch matematiky, prírodovedných a technických smerov a o nízkej gramotnosti v čítaní: 2006. Iné: 2007.

5 KOM(2008) 423.

Graf 2: Jednotlivci dosahujúci slabé výsledky v čítaní (vo veku 15 rokov) na stupnici PISA pre gramotnosť v čítaní v EÚ a vybratých tretích krajinách v rokoch 2000 a 2006 (zdroj údajov: OECD)

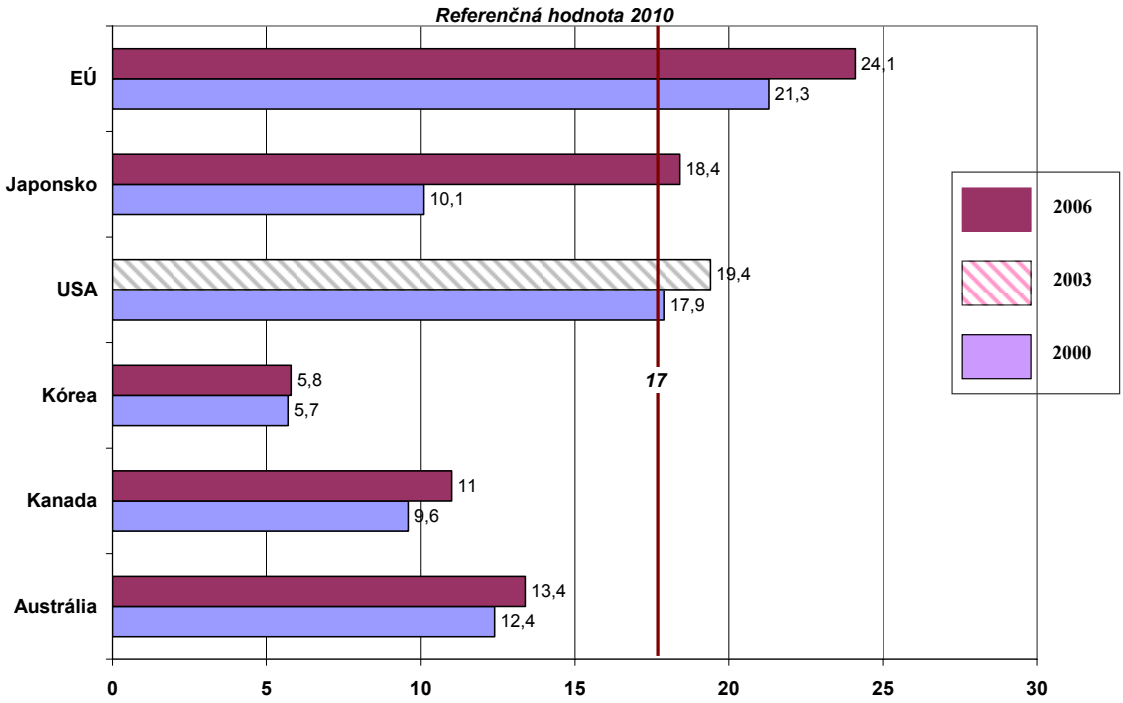

Graf 3: Jednotlivci dosahujúci slabé výsledky v čítaní (vo veku 15 rokov) na stupnici PISA pre gramotnosť v čítaní v EÚ v rokoch 2000 a 2006 (zdroj údajov: OECD)

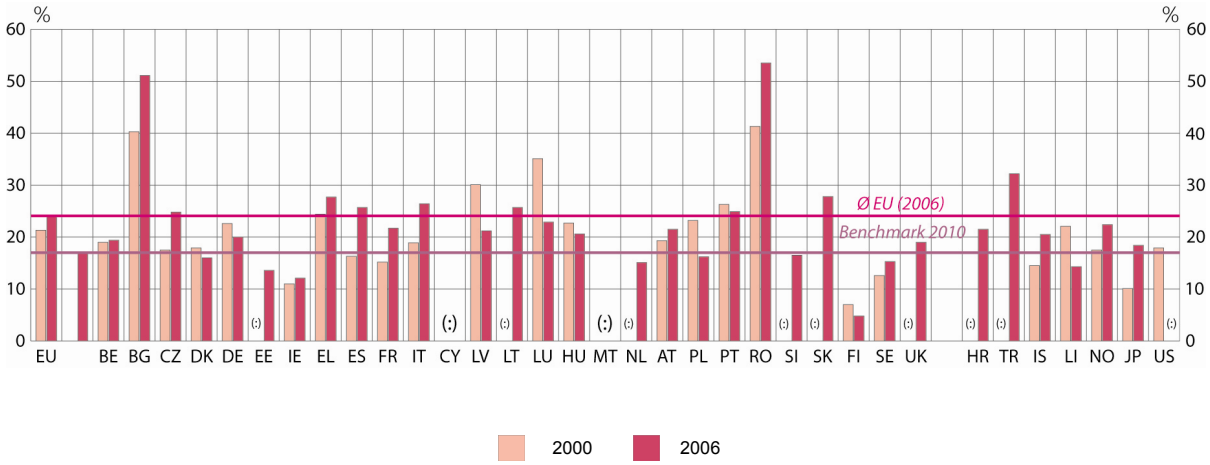

Po druhé, mnohí z hlavných konkurentov EÚ majú väčší podiel ľudí s dosiahnutým vysokoškolským vzdelaním. Priemerný podiel v EÚ vo vekovej kategórii 25 – 64 rokov je 23 % v porovnaní so 40 % v Japonsku, 39 % v USA, 32 % v Austrálii a Kórei a 27 % na Novom Zélande.

Nakoniec, aj keď zabezpečovanie efektivity investícií je pre EÚ kľúčovým záujmom, existujú mnohé mimoeurópske krajiny, ktoré do vysokoškolského vzdelávania investujú podstatne viac prostriedkov, a to najmä zo súkromných zdrojov. Súkromné

investície (0,23 % HDP v EÚ) predstavujú oveľa väčší percentuálny podiel tak v Japonsku (0,76 %), ako aj v USA (1,91 %)[6].

Z týchto porovnaní vyplýva, že ak má Európa uspieť vo svojich ambíciách stať sa vedúcou znalostnou ekonomikou a spoločnosťou na svete, musí v týchto oblastiach svoju výkonnosť zvýšiť.

3. DLHODOBÉ STRATEGICKÉ VÝZVY A BEZPROSTREDNÉ PRIORITY: ZVYŠOVANIE ÚROVNE ZRUČNOSTÍ PROSTREDNÍCTVOM CELOŽIVOTNÉHO VZDELÁVANIA

Na základe svojich konzultácií Komisia navrhuje, aby sa európska spolupráca v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy zameriavala v období do roku 2020 na štyri strategické výzvy:

- urobiť z **celoživotného vzdelávania a mobility študujúcich** realitu;
- zlepšiť **kvalitu a efektívnosť** vzdelávania a odbornej prípravy a ich výsledkov;
- podporovať **spravodlivosť a aktívne občianstvo**;
- posilniť oblasť **inovácií a tvorivosti vrátane podnikavosti** na všetkých úrovniach vzdelávania a odbornej prípravy.

Tieto výzvy by sa mali riešiť spojitou politikou naprieč všetkými systémami ako celkom (školy, vysokoškolské vzdelávanie, odborné vzdelávanie a príprava (OVP) a vzdelávanie dospelých). Celoživotné vzdelávanie je preto základnou perspektívou, na ktorej sú založené všetky uvedené výzvy.

Hoci tieto strategické výzvy by mali vytvárať základ pre politickú spoluprácu na obdobie rokov 2009 – 2020, mali by sa stanoviť konkrétnejšie ciele, ktoré by predstavovali priority na kratšie obdobia. V ďalej uvedených oddieloch 3.1 až 3.4 sa podrobnejšie ustanovujú dlhodobé strategické výzvy a navrhujú príslušné priority na prvé obdobie, 2009 – 2010.

3.1. Strategická výzva: Urobiť z celoživotného vzdelávania a mobility študujúcich realitu

Celoživotné vzdelávanie zahŕňa vzdelávanie v každom veku (od predškolského vzdelávania až po vzdelávanie po odchode na dôchodok) a vo všetkých kontextoch, t. j. vrátane vzdelávania vo formálnom, neformálnom aj informálnom prostredí. Členské štáty sa zaviazali zaviesť do roku 2006 súdržné a komplexné vnútroštátne stratégie celoživotného vzdelávania.

Realizácia takýchto stratégií ostáva i naďalej len výzvou. Pokrok sa dosiahol v dôsledku Európskeho kvalifikačného rámca (EQF)[7], ktorým sa v mnohých krajinách spustili práce na vypracúvaní vnútroštátnych kvalifikačných rámcov vrátane nového zamerania na výsledky vzdelávania (t. j. na to, čo študujúci skutočne

---

6 SEK(2008) 2293, s. 69, 89, 148.
7 Ú. v. EÚ C 111, 6.5.2008, s. 1.

vie, chápe a je schopný robiť a nie na samotný proces vzdelávania). Zvyšovaním transparentnosti kvalifikácií EQF uľahčí mobilitu študujúcich a pracujúcich medzi krajinami, ako aj ich prístup k celoživotnému vzdelávaniu.

Ostáva však urobiť ešte veľa práce, kým sa vytvorí otvorený systém vzdelávania, napr. prostredníctvom lepšieho prechodu medzi OVP a vysokoškolským vzdelávaním, otvorením univerzít netradičným študujúcim alebo validáciou neformálneho vzdelávania. Vzdelávanie musí byť atraktívne a prístupné pre všetkých občanov bez rozdielu veku, dosiahnutého stupňa vzdelania, zamestnania či spoločenského postavenia. Nevyhnutná je lepšia koordinácia medzi rozličnými odvetviami vzdelávania a odbornej prípravy, angažovanosť inštitúcií (vrátanie udržateľných modelov financovania) a partnerstvo so všetkými zainteresovanými stranami.

Mobilita študujúcich medzi krajinami je zásadným prvkom celoživotného vzdelávania a budovania zamestnateľnosti a prispôsobivosti obyvateľstva. Z vyhodnotení programov EÚ vyplýva, že mobilitou sa odstraňujú bariéry medzi ľuďmi a skupinami, prínos európskeho občianstva sa vďaka nej stáva hmatateľnejším a ľuďom sa napomáha lepšie sa prispôsobovať a byť mobilnejší, keď vstupujú na trh práce. Cezhraničná mobilita študujúcich by sa mala stať štandardom a nie len výnimkou, ktorou je dnes. Na dosiahnutie tohto cieľa bude potrebný nový záväzok všetkých subjektov, ako aj širšia základňa financovania.

Prioritné témy, ktoré sa majú zdôrazňovať v rokoch 2009 – 2010:

Členské štáty a Komisia by sa mali prioritne sústrediť na lepšiu realizáciu:

- **stratégií celoživotného vzdelávania:** dokončiť proces realizácie vnútroštátnych stratégií celoživotného vzdelávania, pričom osobitná pozornosť sa bude venovať schváleniu neformálneho a informálneho vzdelávania a poradenstva.

- **Európskeho kvalifikačného rámca:** prepojiť do roku 2010 všetky vnútroštátne systémy kvalifikácií s EQF a podporovať používanie prístupu založeného na výsledkoch vzdelávania pri štandardoch a kvalifikáciách, postupoch hodnotenia a validácie, prenose kreditov, študijných programoch a zabezpečovaní kvality.

Členské štáty a Komisia by sa mali sústrediť na dosiahnutie spolupráce v oblasti politiky pri:

- **rozširovaní mobility študujúcich:** postupovať spoločne pri odstraňovaní bariér a rozširovaní príležitostí na mobilitu študujúcich v rámci Európy a na celom svete, a to vo sfére vysokoškolského vzdelávania aj iných úrovní vzdelávania vrátane nových cieľov a finančných nástrojov na európskej úrovni a vnútroštátnych úrovniach[8].

[8] Závery Rady z 20.-21.11.2008 o mobilite mládeže.

3.2. Strategická výzva: Zlepšiť kvalitu a efektívnosť vzdelávania a odbornej prípravy a ich výsledkov

Európska rada často zdôrazňuje, že pre úspech Európy je nevyhnutná vysoká kvalita systémov vzdelávania a odbornej prípravy, ktoré sú zároveň efektívne i spravodlivé.

Hlavnou výzvou je zabezpečiť, aby každý jednotlivec dosiahol kľúčové spôsobilosti[9] pri súčasnom rozvoji vynikajúcej kvality, ktorá Európe umožní udržať si poprednú pozíciu vo svete v oblasti vysokoškolského vzdelávania. Výsledky vzdelávania musia byť na všetkých úrovniach relevantné pre profesionálny i súkromný život.

Kvalita učiteľov, školiteľov a ostatného vzdelávacieho personálu je najdôležitejším vnútroškolským aspektom, ktorý ma vplyv na výkonnosť študentov[10]. Keďže v priebehu nasledujúcich 15 rokov budú nahradené približne dva milióny starších učiteľov, učiteľstvo ako kariérnu voľbu je nutné zatraktívniť[11].

S cieľom dosahovať kvalitné výsledky na udržateľnom základe je zároveň nutné riešiť aj riadenie systémov vzdelávania a odbornej prípravy. Inštitúciám vzdelávania a odbornej prípravy by sa mala poskytnúť väčšia autonómia, mali by byť otvorenejšie občianskej spoločnosti a podnikom a mali by podliehať účinným systémom zabezpečovania kvality.

Vysoká kvalita sa dosiahne len efektívnym a udržateľným využívaním zdrojov. Argumenty v prospech investovania do vzdelávania a odbornej prípravy ako do faktora nevyhnutného pre hospodársky rast a sociálne začlenenie by sa mali posilniť vypracovaním dôkazovej základne[12].

<u>Prioritné témy, ktoré sa majú zdôrazňovať v rokoch 2009 – 2010:</u>

Členské štáty a Komisia by sa mali prioritne sústrediť na dosiahnutie lepšej realizácie v týchto oblastiach:

- **jazykové znalosti:** umožniť občanom komunikovať popri materinskom jazyku dvoma ďalšími jazykmi, podporovať výučbu jazykov v OVP a medzi dospelými študujúcimi a poskytovať migrantom príležitosť učiť sa jazyk hostiteľskej krajiny[13].

- **profesionálny rozvoj učiteľov a školiteľov:** zameriavať sa na kľúčové prvky počiatočnej odbornej prípravy učiteľov a na rozširovanie rozsahu a kvality príležitostí na ďalší profesionálny rozvoj príslušných učiteľov, školiteľov a personálu, napr. aktivitami v oblasti vedenia alebo poradenstva.

- **riadenie a financovanie:** realizovať program modernizácie vysokoškolského vzdelávania (vrátane študijných programov)[14], rámec zabezpečovania kvality

---

9 Ú. v. EÚ L 394, 30.12.2006, s. 10.
10 KOM(2007) 392.
11 Závery Rady z 15. novembra 2007, Ú. v. EÚ C 300, 12.12.2007. s. 6.
12 KOM(2006) 481.
13 KOM(2008) 566.
14 KOM(2006) 208.

pre OVP[15] a vypracúvať normy pre odborníkov v oblasti vzdelávania dospelých. Podporovať politiku a prax založenú na dôkazoch[16] pri osobitnom dôraze na zhromažďovanie argumentov v prospech udržateľnosti verejných a súkromných investícií.

Členské štáty a Komisia by sa mali sústrediť na dosiahnutie spolupráce v oblasti politiky pri:

- **základnej zručnosti porozumieť písanému textu, matematike a prírodným vedám:** zriadiť skupinu na vysokej úrovni pre gramotnosť, ktorá by skúmala problémy spôsobujúce pokles výkonnostnej úrovni v čítaní žiakov základných škôl[17] a vypracúvala odporúčania na zlepšenie úrovne gramotnosti v celej EÚ. Zintenzívniť existujúcu spoluprácu s cieľom zlepšiť záujme o štúdium matematiky a prírodných vied na vyšších úrovniach vzdelávania a odbornej prípravy a posilniť výučbu prírodných vied. Členské štáty by mali zvážiť vypracovanie národných akčných plánov na dosiahnutie úspechu v oblasti základných zručností vrátane plánov pre dospelých.

- **„Nové zručnosti pre nové pracovné miesta“:** zabezpečiť, aby sa vo všetkých postupoch plánovania vzdelávania a odbornej prípravy plne zosúladilo posudzovanie budúcich požiadaviek na zručnosti s potrebami pracovného trhu.

3.3. Strategická výzva: Podporovať spravodlivosť a aktívne občianstvo

Vzdelávaním a odbornou prípravou by sa malo všetkým občanom bez rozdielu veku, pohlavia či sociálno-ekonomického postavenia umožňovať, aby počas celého života nadobúdali, aktualizovali a rozvíjali si zručnosti špecifické pre svoju prácu, ako aj kľúčové spôsobilosti potrebné na podporu ďalšieho vzdelávania, aktívneho občianstva a medzikultúrneho dialógu.

Napriek skutočnosti, že niektoré otázky spravodlivosti boli od začiatku stredobodom OMK o vzdelávaní a odbornej príprave, hlavné, ústredné otázky stále pretrvávajú. Každá šiesta mladá osoba stále opúšťa školu len s dosiahnutým povinným alebo nižším vzdelaním. Mnohí študujúci z prisťahovaleckého prostredia dosahujú vo vzdelávaní a odbornej príprave horšie výsledky ako ich rovesníci pochádzajúci z domácej krajiny. Zatiaľ čo chlapci častejšie opúšťajú školu predčasne a sú horší v čítaní, ženy majú naopak nízke zastúpenie medzi absolventmi matematických, prírodovedeckých a technických smerov. Dospelí s nízkym stupňom dosiahnutého vzdelania majú sedemnásobne nižšiu pravdepodobnosť zúčastňovať sa na ďalšom vzdelávaní a odbornej príprave ako tí s vysokým stupňom dosiahnutého vzdelania. Sociálno-ekonomické postavenie študujúceho má stále dôležitý vplyv na jeho šance zúčastniť sa a uspieť vo vzdelávaní a odbornej príprave na ktorejkoľvek z úrovní[18]. Toto sú hlavné výzvy, ktoré treba riešiť s cieľom podporiť sociálne začleňovanie a prekonávanie problematických miest v oblasti ponuky pracovnej sily.

---

15 KOM(2008) 179.
16 SEK(2007) 1098.
17 SEK(2008) 2293.
18 SEK(2008) 2293.

Znevýhodnenie v oblasti vzdelávania je možné riešiť kvalitným predškolským vzdelávaním a cielenou podporou, ktoré treba skombinovať s náležite riadeným začleňovaním do hlavného prúdu vzdelávania a odbornej prípravy.

Vo vzdelávaní by sa mali podporovať medzikultúrne zručnosti, demokratické hodnoty, rešpektovanie základných práv a boj proti diskriminácii, čo by všetkých mladých ľudí vybavilo schopnosťami na pozitívnu interakciu s rovesníkmi z odlišných prostredí.

Prioritné témy, ktoré sa majú zdôrazňovať v rokoch 2009 – 2010:

Členské štáty a Komisia by sa mali prioritne sústrediť na dosiahnutie lepších výsledkov v oblasti:

- **predčasného ukončovania školskej dochádzky:** posilniť preventívne prístupy, vybudovať užšiu spoluprácu medzi odvetviami všeobecného a odborného vzdelávania a odstrániť bariéry, ktoré bránia študentom, ktorí predčasne opustia školu, v ich návrate do procesu vzdelávania a odbornej prípravy.

Členské štáty a Komisia by sa mali sústrediť na dosiahnutie spolupráce v oblasti politiky pri:

- **predškolskom vzdelávaní:** podporovať zovšeobecnený spravodlivý prístup a posilniť kvalitu vyučovania a podporu zo strany učiteľov.

- **migrantoch:** vypracovať systém vzájomného učenia na základe osvedčených postupov pre vzdelávanie detí z prostredia migrantov[19].

- **študujúcich s osobitnými potrebami:** podporovať vzdelávanie prispôsobené potrebám konkrétneho jedinca prostredníctvom včasnej podpory a dobre koordinovaných služieb. Začleniť služby do hlavného prúdu školstva a zabezpečiť možnosti ďalšieho vzdelávania a odbornej prípravy.

3.4. Strategická výzva: Posilniť oblasť inovácií a tvorivosti vrátane podnikavosti na všetkých úrovniach vzdelávania a odbornej prípravy

Inovácie a tvorivosť sú kľúčovými faktormi vo vývoji podniku a nepostrádateľnými aspektmi schopnosti Európy riešiť výzvy medzinárodnej hospodárskej súťaže a udržateľného rozvoja.

Prvou výzvou je zabezpečiť, aby všetci občania mohli nadobúdať „prierezové“ kľúčové spôsobilosti, ako napr. naučiť sa učiť a komunikačné zručnosti, zmysel pre iniciatívu a podnikavosť, digitálne spôsobilosti (vrátane mediálnej gramotnosti[20]), kultúrne povedomie a vyjadrovanie[21]. Tieto spôsobilosti a používanie nových technológií – členské štáty by si mali stanoviť za cieľ sprístupnenie vysokorýchlostného internetu vo všetkých školách do roku 2010[22] – sa musia

---

19 KOM(2008) 423.
20 KOM(2007) 833.
21 Ú. v. EÚ L 394, 30.12.2006, s. 10.
22 Závery Európskej rady, marec 2008, ods. 7; pozri aj SEK(2008) 2629 a KOM(2007) 833 o mediálnej gramotnosti.

odzrkadľovať v študijných programoch, pedagogických postupoch a kvalifikáciách. Intenzívnejšou spoluprácou medzi univerzitami a podnikateľskou sférou sa u študentov a výskumných pracovníkov podnieti podnikavosť.

Druhou výzvou je zabezpečiť plne funkčný znalostný trojuholník vzdelávania, výskumu a inovácie. V záujme dosiahnutia vynikajúcich výsledkov o oblasti výučby a výskumu Európsky inovačný a technologický inštitút môže inšpirovať a presadzovať zmenu, a to najmä podporovaním multidisciplinárnosti a partnerstiev medzi inštitúciami vzdelávania a podnikateľskou sférou. Partnerstvom medzi svetom podnikov a rozličnými úrovňami a odvetviami vzdelávania, odbornej prípravy a výskumu sa môže napomôcť pri dosahovaní lepšieho zamerania na zručnosti a spôsobilosť, ktoré sa požadujú na trhu práce, ako aj pri podporovaní inovácie a podnikavosti vo všetkých formách vzdelávania. Vytvorením európskej oblasti výskumu a prostredia plného združení na svetovej úrovni by sa vytvorenie mnohých takýchto partnerstiev len uľahčilo.

Niektoré kľúčové výzvy sa pomôžu riešiť v priebehu Európskeho roka tvorivosti a inovácie 2009. V kontexte rozvoja spolupráce v oblasti politiky treba na úrovni EÚ a v príslušných medzinárodných organizáciách podporovať výskum, analýzu a výmenu názorov o tom, ako merať zručnosti v oblasti tvorivosti a inovácie.

Prioritné témy, ktoré sa majú zdôrazňovať v rokoch 2009 – 2010:

Členské štáty a Komisia by sa mali prioritne sústrediť na lepšiu realizáciu:

- **prierezových kľúčových spôsobilostí:** plne integrovať prierezové kľúčové spôsobilosti do študijných programov, hodnotenia a kvalifikácií[23].

Členské štáty a Komisia by sa mali sústrediť na dosiahnutie spolupráce v oblasti politiky pri:

- **inštitúciách podporujúce inovácie:** propagovať tvorivosť a inovácie prostredníctvom rozvoja osobitných výučbových a študijných metód (vrátane používania nových nástrojov informačných a komunikačných technológií a odbornej prípravy učiteľov).

- **partnerstve:** rozvinúť partnerstvá medzi poskytovateľmi vzdelávania a odbornej prípravy a podnikateľskou sférou, výskumnými inštitúciami, kultúrnymi subjektmi a tvorivými odvetviami.

4. VYLEPŠENÉ PRACOVNÉ METÓDY PRE BUDÚCU OTVORENÚ METÓDU KOORDINÁCIE

Úspech otvorenej metódy koordinácie vo vzdelávaní a odbornej príprave závisí od politickej vôle a od jej schopnosti podporovať a uplatňovať skutočný vplyv na vnútroštátne reformy. Spolupráca v oblasti politiky by mala byť relevantná a konkrétna, mali by sa ňou dosahovať viditeľné výsledky a mala by mať dosah na zainteresované strany a tvorcov politík vrátane tých na najvyššej politickej úrovni. Veľmi dôležité je meranie dosiahnutého pokroku smerom k dohodnutým cieľom.

---

[23] Ú. v. EÚ L 394, 30.12.2006, s. 10.

4.1. Riadenie a partnerstvo

Perspektíva celoživotného vzdelávania si vyžaduje koordináciu a stanovenie cieľov v rozličných odvetviach vzdelávania a odbornej prípravy. Pre školy[24], OVP[25], vysokoškolské vzdelávanie[26] a vzdelávanie dospelých[27] bola stanovená osobitná politická agenda. K celkovým strategickým prioritám sa musí vo všetkých odvetviach prispieť prácou na výmene a realizácii politiky.

S týmto cieľom na mysli by sa mala posilniť úloha existujúcej informálnej skupiny na vysokej úrovni pre politiku vzdelávania a odbornej prípravy, aby sa jej umožnilo zohrávať strategickú úlohu pri riadení OMK, a to: identifikáciou priorít a sledovaním pokroku dosiahnutého v práci vo všetkých odvetviach; prípravou vstupov pre politické rokovania Rady pre vzdelávanie, napr. na základe činností partnerského učenia alebo preskúmania a zabezpečovaním, že spolupráci v oblasti politiky vzdelávania a odbornej prípravy sa venuje dostatočná pozornosť tak v rámci širšieho lisabonského procesu, ako aj vo vnútroštátnych politikách.

Priorita by sa mala venovať aj rozsiahlejšiemu zaangažovaniu zainteresovaných strán a partnerov z radov sociálnych združení a občianskej spoločnosti, ktorí môžu výrazným spôsobom prispieť tak k politickému dialógu, ako aj pri jeho realizácii. Komisia uskutoční každoročné fórum s európskymi zainteresovanými organizáciami a príslušné zainteresované strany budú do partnerského učenia systematicky zapájané.

4.2. Vzájomné učenie, prenos inovácií a vypracúvanie politiky

Vzájomné učenie je ústredným prvkom OMK vo vzdelávaní a odbornej príprave. Poskytujú sa ním vstupy pre európske politické iniciatívy a podpora pre vypracúvanie vnútroštátnej politiky. Zároveň je dôležitým prostriedkom rozširovania a realizácie európskych nástrojov, akým je napr. Európsky kvalifikačný rámec[28] alebo odporúčanie o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie[29].

Cieľom do budúcnosti by malo byť posilňovanie partnerského učenia, aby sa zabezpečilo, že sa plne zohľadnia vyššie identifikované prioritné výzvy a zvýši vplyv na politickej úrovni. Činnosti musia vychádzať z jasných mandátov, časových harmonogramov a plánovaných výstupov (napr. politické odporúčania alebo príručky, prehľady príkladov osvedčených postupov). Cieľ by mal byť natoľko pružne stanovený, aby sa dokázal meniť a prispôsobovať vynárajúcim sa otázkam a vyvíjajúcim sa politickým témam. Na základe vyvíjajúcich sa prioritných politík by sa mal vypracovať priebežný program partnerského učenia a previerok, pričom by sa začalo s prioritami vymedzenými na roky 2009 – 2010.

Okrem toho sa budú používať aj tieto nástroje:

---

24 KOM(2008) 425.

25 Závery Rady o budúcich prioritách pre posilnenú európsku spoluprácu v odbornom vzdelávaní a príprave (OVP) z 20.-21. novembra 2008.

26 KOM(2006) 208 a medzivládny bolonský proces.

27 KOM(2006) 614; KOM(2007) 558.

28 Ú. v. EÚ C 111, 6.5.2008, s. 1.

29 Ú. v. EÚ L 394, 30.12.2006, s. 10.

- Programom celoživotného vzdelávania[30] sa podporí vypracovanie, testovanie, prenos a realizácia nových postupov a inovácií.

- Výskum a analýzy podporia agentúry ako napr. Cedefop a Európska nadácia pre odborné vzdelávanie, siete ako napr. Eurydice a expertné skupiny[31] vrátane spolupráce s príslušnými medzinárodnými organizáciami.

- Politickým dialógom s niekoľkými externými partnerskými krajinami sa môže dospieť k širšiemu porovnávaciemu rámcu a novým myšlienkam: mal by sa posilniť a lepšie prepojiť s OMK.

4.3. Lepšie informovanie o dosiahnutom pokroku a zviditeľňovanie

Komisia a Rada v súčasnosti vydávajú každé dva roky spoločnú správu o dosiahnutom pokroku na základe národných správ členských štátov, v ktorých sú zhrnuté ich politické opatrenia na dosiahnutie celkových cieľov OMK. Budúce správy by sa mali podrobnejšie zameriavať na určité osobitné prioritné opatrenia. Preto sa navrhuje, aby sa nasledujúca správa o pokroku, ktorá má vyjsť v roku 2010, sústreďovala na jednu alebo viaceré bezprostredné priority zdôraznené v oddiele 3. Spoločné správy by sa mali ďalej posilniť zahrnutím hodnotení situácie v jednotlivých krajinách, ktoré ďalej poslúžia pri hodnotení zložiek vzdelávania, odbornej prípravy a zručností v rámci národných reformných programov podľa lisabonskej stratégie. V tejto chvíli sa vo frekvencii vydávania správ – každé 2 roky – nenavrhujú žiadne zmeny.

Na európskej úrovni, vnútroštátnych i regionálnych úrovniach by sa malo vyvinúť ďalšie úsilie na zvýšenie povedomia o podpore a príležitostiach vyplývajúcich z otvorenej metódy koordinácie v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, najmä o jej prioritách a výsledkoch. O politických iniciatívach a konkrétnych príkladoch osvedčených postupov identifikovaných v kontexte OMK poskytne informácie webová stránka.

4.4. Ukazovatele a referenčné hodnoty

Päť existujúcich referenčných hodnôt

Ukazovatele a referenčné hodnoty vypracované v kontexte pracovného programu Vzdelávanie a odborná príprava 2010 sa osvedčili ako užitočné pri monitorovaní a oznamovaní pokroku na európskej úrovni, ako aj pri poskytovaní usmernení na identifikáciu výziev. Tri z týchto piatich referenčných hodnôt (dosahovanie predčasného ukončovania školskej dochádzky, dosahovanie vyššieho stredného vzdelania a účasť dospelých na celoživotnom vzdelávaní) sú súčasťou integrovaných usmernení pre rast a zamestnanosť.

Ak sa uvádza v oddiele 2.1, pokrok smerom k splneniu týchto piatich referenčných hodnôt stanovených do roku 2010 bol doposiaľ nepostačujúci. Je preto dôležité, aby

---

30 Ú. v. EÚ L 327, 24. 11. 2006, s. 45.

31 Patria sem aj Centrum pre výskum vzdelávania a celoživotného vzdelávania (CRELL), Inštitút pre technologický výskum budúcnosti (IPTS) a expertné siete ekonómov a odborníkov na spoločenské vedy v oblasti vzdelávania (EENEE, NESSE).

sa zrýchlilo úsilie zamerané na zlepšovanie výkonnosti v týchto oblastiach. Členské štáty preto mali prijať vnútroštátne ciele v tých oblastiach, pre ktoré sa dohodli európske referenčné hodnoty.

Aktualizácia referenčných hodnôt na obdobie po roku 2010

Na obdobie do roku 2020 by spoluprácu v oblasti politiky mali podporovať referenčné hodnoty, ktoré plne odzrkadľujú identifikované dlhodobé strategické výzvy a ktoré odzrkadľujú kľúčový aspekt programu „Nové zručnosti pre nové pracovné miesta“ – potrebu zvýšiť úroveň zručností a zamestnateľnosť obyvateľstva ako celku. Budúce referenčné hodnoty vzdelávania a odbornej prípravy by zároveň mali byť dostatočne pružné, aby sa v nich zohľadňovali ciele a ukazovatele, ktoré sa majú použiť v stratégii EÚ pre rast a zamestnanosť v období po roku 2010 – Lisabon po roku 2010. Na tomto základe sa navrhuje, aby Komisia a členské štáty vychádzali zo skúseností s existujúcimi referenčnými hodnotami a preskúmali nový súbor referenčných hodnôt na základe týchto línií:

- preskúmať a tam, kde to je nutné, zaktualizovať existujúce referenčné hodnoty, napr. možné rozšírenie referenčnej hodnoty o jednotlivcoch dosahujúcich slabé výsledky v čítaní o matematiku a prírodné vedy;

- zapracovať do referenčných hodnôt rámcové ciele stanovené Európskou radou z roku 2002 v Barcelone (t. j. o účasti na predškolskom vzdelávaní a o prístupe k skorej výučbe jazykov);

- zaviesť referenčné hodnoty vychádzajúce z tém, ktoré sa vyskytli od začiatku spolupráce alebo ktoré odzrkadľujú nové politické priority, napr. v dosahovaní univerzitného vzdelania; mobilite v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy;

- začať prácu na vypracovaní nových ukazovateľov o prepojení medzi dosiahnutým vzdelaním a zamestnateľnosťou a o vzdelávaní pre inováciu a tvorivosť vrátane podnikavosti.

V tejto súvislosti by Komisia navrhovala rozpravu s členskými štátmi na základe týchto potenciálnych referenčných hodnôt pre budúcu OMK:

4.4.1. Urobiť z celoživotného vzdelávania a mobility študujúcich realitu

- *Účasť dospelých na celoživotnom vzdelávaní:* V existujúcej referenčnej hodnote sa predpokladá účasť dospelých (vo veku 25 – 64 rokov) na celoživotnom vzdelávaní vo výške 12,5 %. Aj keď od roku 2002 sa zaznamenal primeraný pokrok smerom k splneniu tejto referenčnej hodnoty (pri súčasnom trende sa referenčná hodnota pravdepodobne dosiahne približne v roku 2017), stále sú v členských štátoch v jej plnení medzery a rozdiely. Pri zohľadnení technologických a demografických trendov a nevyhnutného vplyvu súčasnej hospodárskej krízy na zamestnanosť je rozširovanie a aktualizácia zručností dospelých ešte naliehavejšou potrebou. Komisia by následne navrhovala zvýšiť túto referenčnú hodnotu účasti dospelých na celoživotnom vzdelávaní na 15 %. Je takisto dôležité, aby členské štáty znížili nerovnováhu v účasti na celoživotnom vzdelávaní medzi dospelými s nízkou a vysokou úrovňou zručností; mali by sa vyzvať, aby si na tento účel stanovili vnútroštátne ciele.

- *Mobilita:* Mala by sa vypracovať nová referenčná hodnota na základe záverov Rady pre vzdelávanie a mládež z novembra 2008, na ktorej sa navrhli ciele v oblasti mobility univerzitných študentov, žiakov škôl, odborných škôl, učiteľov a školiteľov.

4.4.2. Zlepšovanie kvality a efektivity vzdelávania a odbornej prípravy a ich výsledkov

- *Jednotlivci dosahujúci slabé výsledky v základných zručnostiach:* Po zasadaní Európskej rady na jar roku 2008, na ktorom sa členské štáty vyzvali, aby prijali konkrétne opatrenia na riešenie tohto problému, by Komisia navrhovala referenčnú hodnotu, na základe ktorej by podiel jednotlivcov so slabými výsledkami v základných zručnostiach (čítanie, matematika a prírodné vedy) vo vekovej kategórii 15-ročných mal byť v priemere nižší ako 15 %, pričom osobitná pozornosť by sa mala venovať znižovaniu nerovnováhy medzi pohlaviami. Cieľom by bolo rozšíriť rozsah predošlej referenčnej hodnoty založenej výhradne na gramotnosti bez toho, aby sa zvýšila prahová hodnota.

- *Jazykové znalosti:* Komisia by navrhovala novú referenčnú hodnotu, na základe ktorej by sa minimálne 80 % žiakov nižších stredných škôl malo učiť aspoň dva cudzie jazyky. Cieľom tohto návrhu by bolo reagovať na požiadavku Európskej rady z Barcelony uskutočňovať od raného veku výučbu aspoň v dvoch cudzích jazykoch. V poslednom čase sa zaznamenal rýchly nárast výučby jazykov v ranom veku. V roku 2000 absolvovalo 40 % žiakov v ranom štádiu výučby vzdelávanie v dvoch cudzích jazykoch; do roku 2006 (najaktuálnejšie dostupné štatistiky) sa tento podiel zvýšil na 52 %. Cieľom by bolo ďalej stimulovať tento pozitívny pokrok.

- *Investície do vysokoškolského vzdelávania:* Komisia by navrhovala novú referenčnú hodnotu, na základe ktorej by verejné a súkromné investície do modernizovaného vysokoškolského vzdelávania mali dosiahnuť najmenej 2 % HDP[32]. Bolo by to odzrkadlením politickej rozpravy o modernizácii vysokoškolského vzdelávania vedenej od summitu v Hampton Court v roku 2005 a cieľom by bolo dostať úroveň investícií do vysokoškolského vzdelávania (aktuálne na úrovni 1,3 % HDP z verejných a súkromných zdrojov) bližšie k úrovni kľúčových konkurentov, ako napr. USA a Japonska, ktorých investície (verejné a súkromné) sú na úrovni 2,45 %, resp. 1,85 % HDP.

- *Dosiahnutie vysokoškolského vzdelania:* Komisia by navrhovala novú referenčnú hodnotu, na základe ktorej by podiel ľudí vekovej skupiny 30 – 34 rokov s vysokoškolským vzdelaním mal byť aspoň 45 %. Tento návrh je odzrkadlením súčasného stúpajúceho trendu v podiele 30 až 34-ročných s dosiahnutým vysokoškolským vzdelaním, avšak podobne, ako sa spomína vyššie, jeho cieľom je podporiť politiku, aby sa na jej základe výkonnosť EÚ (aktuálne na úrovni 30 %) dostala bližšie k úrovni kľúčových konkurentov, ako napr. USA a Japonska (kde je percentuálna účasť najbližšej porovnateľnej vekovej skupiny 25 až 34-ročných na úrovni 39 %, resp. 54 %). Existujúca referenčná hodnota počtu absolventov matematických, prírodovedných a technických smerov sa dosiahla

[32] KOM(2005) 152.

a mohla by sa zrušiť; naďalej by sa však mala sledovať nerovnováha medzi pohlaviami v takýchto štúdiách.

- *Zamestnateľnosť:* Komisia by navrhovala preskúmať možnosť vypracovať novú referenčnú hodnotu súvisiacu s účasťou ľudí s rozličnými úrovňami dosiahnutého vzdelania na trhu práce. Úspech na trhu práce je výrazne prepojený s úrovňou dosiahnutého vzdelania jednotlivca a, ako sa vysvetľuje v oznámení Komisie o „Nových zručnostiach pre nové pracovné miesta“, bude to tak ešte vo väčšej miere v budúcnosti. Cieľom by bolo posilniť prínos systémov vzdelávania a odbornej prípravy k lisabonskej agende.

4.4.3. Podpora spravodlivosti a aktívneho občianstva

- *Predškolské vzdelávanie:* Komisia by navrhovala novú referenčnú hodnotu, na základe ktorej by sa minimálne 90 % malých detí malo zúčastňovať na predškolskom vzdelávaní (veková skupina 4-ročných). Priemerná miera účasti v EÚ sa už blíži k 90 %, avšak za touto celkovo vysokou úrovňou účasti sa skrývajú významné rozdiely v jednotlivých krajinách. Cieľom tohto návrhu by bolo podporovať pokrok smerom k splneniu požiadavky Európskej rady z Barcelony, že starostlivosť o deti by sa mala poskytovať 90 percentám detí.

- *Predčasné ukončovanie školskej dochádzky:* Komisia by navrhovala zachovať nezmenenú existujúcu referenčnú hodnotu, na základe ktorej by najviac 10 % obyvateľov vo veku 18 – 24 rokov mohlo mať iba nižšie stredoškolské vzdelanie a nezúčastňovalo by sa na vzdelávaní a odbornej príprave. Návrh nechať referenčnú hodnotu nezmenenú je odzrkadlením skutočnosti, že pokrok smerom k tejto cieľovej hodnote od jej prijatia v roku 2002 bol pomalý. Komisia dúfa v existenciu silnejšieho zamerania na realizáciu politiky, aby sa v dosahovaní tejto kľúčovej referenčnej hodnoty dosiahol skutočný pokrok. Ak sa vezme do úvahy táto potreba sústrediť úsilie na realizáciu, úzko súvisiaca referenčná hodnota o absolvovaní vyššieho stredoškolského vzdelania by sa mohla zrušiť.

4.4.4. Posilňovanie oblasti inovácií a tvorivosti vrátane podnikavosti na všetkých úrovniach vzdelávania a odbornej prípravy

- *Inovácie a tvorivosť:* Komisia by navrhovala vypracovať ukazovatele a prešetriť s členskými štátmi realizovateľnosť vypracovania referenčnej hodnoty, na základe ktorej by sa riešila otázka, ako sa vzdelávacími systémami podporujú inovácie a tvorivosť vrátane podnikavosti. Výmena názorov, ktorá sa uskutoční počas roku 2009, ktorý je európskym rokom tvorivosti a inovácie, by mala pomôcť pri úvahách o tejto v súčasnosti stále veľmi novej oblasti politickej rozpravy.

5. ZÁVERY

Politika vzdelávania a odbornej prípravy ostáva i naďalej základným predpokladom na dosahovanie rastu a tvorby pracovných miest, sociálneho začleňovania a aktívneho občianstva, avšak zároveň stále čelí významným výzvam. Pokrok v kľúčových vzdelávacích oblastiach, akými sú gramotnosť a predčasné ukončovanie školskej dochádzky, je pomalší, ako sa dúfalo. Súčasné zameriavanie na hospodársku krízu nesmie odviesť pozornosť od stanovovania správnych dlhodobých

strategických politík v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy. Ako sa zdôrazňuje v tomto oznámení, ak chce Európa predísť globálnemu zaostávaniu, musí v oblasti vzdelávania vyriešiť niekoľko deficitov. Práve pre tieto dôvody existuje viac než kedykoľvek predtým potreba účinnej otvorenej metódy koordinácie, ktorou sa podporí zlepšovanie politík vzdelávania a odbornej prípravy.

Komisia vyzýva Radu, aby schválila tento navrhovaný rámec budúcej európskej spolupráce v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, súbor dlhodobých strategických výziev do roku 2020 a prioritné otázky na obdobie rokov 2009 – 2010, ako aj navrhované vylepšené pracovné metódy.

Tento rámec by sa mal preskúmať a akékoľvek nevyhnutné úpravy by sa mali uskutočňovať s ohľadom na rozhodnutia prijaté k stratégii EU pre rast a zamestnanosť v období po roku 2010.